

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Raad voor Cultuur
Postbus 61243
2506 AE Den Haag

Betreft: reactie op sectoradvies muziektheater
Kenmerk: 19-011

Amsterdam, 8 februari 2019

Geachte voorzitter en leden van de Raad voor Cultuur,

Als laatste in een reeks sectoranalyses op de podiumkunsten heeft u op 15 januari jl. het sectoradvies muziektheater gepubliceerd. Met een aantal producenten die zich bezighouden met het maken van muziektheater hebben we het advies besproken. Hieronder hebben we voor u op een rijtje gezet wat daar uit is gekomen. In dit stadium is deze reactie vooral bedoeld als input voor het stelseladvies dat uw raad aan de minister gaat geven. Mede om die reden benoemen we aan het eind van deze reactie ook enkele aandachtspunten die podiumkunsten-breed gelden.

In zijn algemeenheid is het muziektheateradvies een gedegen analyse van dit specialisme binnen het podiumkunstenveld. We onderschrijven de knelpunten die uw raad signaleert en vooral ook de kansen die er liggen voor het bereiken van nieuw publiek en het verder ontwikkelen van het artistieke niveau. Hieronder gaan we in op een aantal specifieke punten die de revue passeerden toen we het advies met onze leden bespraken.

Talentontwikkeling en de zoektocht naar talenten

Ten aanzien van de opleidingen onderschrijven we volledig wat de raad constateert op p.11/12 en p.37/38: de opleidingen voor zangers sluiten niet goed aan op de vraag vanuit de gezelschappen en koren, en er vallen daardoor gaten. Een aantal gezelschappen opereert op internationaal topniveau en de kwaliteit van auditanten moet optimaal zijn. In de huidige praktijk krijgen buitenlandse auditanten vaak de voorkeur boven auditanten van Nederlandse opleidingen. Het niveau van Nederlandse zangers en zangeressen is niet hoog genoeg, en mannelijke zangers zijn sowieso heel erg schaars. Het zou goed zijn als daar specifiek op geworven gaat worden. Conservatoria zouden ook nog meer onderscheid kunnen maken in specialisaties tussen genrevormen, zodat binnen die specialisaties het niveau aangescherpt kan worden. Daarbij zou een stageperiode tijdens de specialisatie een positieve bijdrage kunnen leveren aan het verbeteren van de aansluiting met de beroepspraktijk.

Verder willen we nogmaals benadrukken dat de vakmatigheid heel specifiek is; musical en opera zijn in dat opzicht heel verschillende genres die om een andere zangtechniek vragen. We kunnen ons wel indenken dat er partnerships gevormd worden met commerciële producenten ten aanzien van zangopleidingen ná het conservatorium.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Dat er geen productiehuizen voor muziektheater zijn en er nauwelijks ruimte voor talentontwikkeling is, belemmert de ontwikkeling van de discipline. Ook hier geeft de raad goed onderbouwd weer wat de knelpunten zijn en waar behoefte aan is. Wel vragen wij ons af of de grote vrije producenten uit de opbrengsten van succesproducties wellicht ook talentontwikkelingstrajecten zouden kunnen financieren.

Het programmeren van gesubsidieerd aanbod bevorderen

De samenwerking tussen producent en afnemers is een belangrijk punt van aandacht, waar de raad terecht aandacht voor vraagt. Publieksopbouw en publieksontwikkeling voor gesubsidieerd c.q. risicovol aanbod is een cruciale taak waar partijen in afstemming met elkaar continu aan moeten werken. Er wordt ook gesuggereerd dat podia hierin vanuit het Rijk ondersteund moeten worden. Daar willen we graag enkele opmerkingen bij plaatsen:

- 1) Afnamesubsidiëring moet niet ten koste gaan van het budget voor aanbod.
- 2) Afnamesubsidiëring moet zodanig ingezet worden dat het daadwerkelijk gebruikt wordt voor het programmeren van risicovol gesubsidieerd aanbod van Nederlandse bodem (en niet voor andere zaken in de bedrijfsvoering van het podium). Theaters moeten aan de voorkant worden getoetst op wat ze willen afnemen en zich daar achteraf ook over verantwoorden.
- 3) Er moet sprake zijn van tweerichtingsverkeer en gelijkwaardigheid tussen producent en afnemer in samenwerkingsprocessen.
- 4) De fusies tussen producenten en podia bieden veel nieuwe mogelijkheden, maar werpen ook barrières op voor andere gezelschappen die in de betreffende schouwburgen nog maar zeer moeizaam voet aan de grond krijgen, omdat eigen producties voorrang hebben.
- 5) Locatievoorstellingen zijn expliciet voor een bepaalde locatie gemaakt, die kun je bij succes niet zomaar de zalen in halen voor een tour.

In het kader van *fair practice* willen we erop wijzen dat buitenlandse operagezelschappen die in Nederland geprogrammeerd worden zo goedkoop zijn omdat het met de *fair practice* niet zo nauw genomen wordt. We pleiten ervoor dat de *Fair Practice Code* ook gaat gelden voor buitenlandse organisaties die in Nederland optreden, in overeenstemming met de EU-richtlijn *Posting of Workers*¹.

Hoe gaan we versterking over de hele linie bewerkstelligen?

Wat duidelijk wordt, is dat de definitie van muziektheater is verbreed; aanvankelijk werd de term bedacht om nieuwe mengvormen van muziek en theater te onderscheiden van opera, operette en musical. In de huidige tijd is het een containerbegrip geworden dat zowel over opera en operette als over hedendaags muziektheater en musical gaat. Daarbij is er ook nog een groot grijs gebied van coproducerende instellingen die op incidentele basis muziektheatervoorstellingen maken. Dat is niet problematisch, maar we moeten wel constateren dat het systeem niet is meegegroeid. Dit blijkt ook uit het advies, dat op alle lagen voor versterking van dit deel van de sector pleit. Bovendien is voor de discipline opera de relatie met de orkesten infrastructuur van levensbelang. Orkesten en operagezelschappen zijn communicerende vaten en de kwalitatieve en financiële positie van beide sectoren beïnvloeden elkaar rechtstreeks.

¹ <https://www.consilium.europa.eu/nl/press/press-releases/2018/06/21/posting-of-workers-council-adopts-the-directive/>

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

Hoewel we als sector uiteraard blij zijn dat onze knelpunten en behoeften gehoord en verwoord zijn, maken we ons ook zorgen. Het is namelijk overduidelijk dat er zeer fors geïnvesteerd moet worden wil de minister alle adviezen van de raad kunnen overnemen. Het sectoradvies is nu meer een diagnose, en we dringen erop aan dat de raad in het komende stelseladvies de verwachtingen waarmaakt door én keuzes te maken én aan te geven dat er toch echt extra geïnvesteerd moet worden in onze sector. We hebben grote behoefte aan duidelijke keuzes en concrete cijfers. Gezien alle ambities zou het bovendien goed zijn om het document als een tienjarenplan te benaderen en te onderscheiden wat de stappen zijn voor de korte en voor de langere termijn.

In reactie op de hoofdaanbevelingen in het sectoradvies

1. Landelijke infrastructuur uitbreiden

We onderschrijven volledig de constatering van de raad dat de landelijke infrastructuur te eenzijdig is samengesteld en dat aansluiting tussen BIS en Fonds Podiumkunsten gefinancierde producenten ontbreekt. Alle producenten die in continuïteit werken, opereren in hetzelfde speelveld; ten principale is het één geheel. Mede hierom pleiten wij nogmaals voor integrale subsidiekaders en beoordeling. Met andere woorden, de kunstmatige scheiding tussen BIS en Fonds Podiumkunsten moet opgeheven worden en het politieke debat dient het hele veld in ogenschouw te nemen.

2. Meer maatwerk in subsidiëring, eerlijke honorering en fair practice

We onderschrijven eveneens het pleidooi van de raad om niet meer puur op output te sturen maar meer maatwerk toe te passen, en op basis van vertrouwen te financieren zonder al te veel beperkende kaders en richtlijnen op te leggen. We lezen hierin de werkwijze die Claartje Bunnik heeft ontwikkeld in haar publicatie *'Naar waarde gewogen'*. Alle instellingen moeten zelf kunnen aangeven wat hun ambities zijn en waar ze vervolgens op beoordeeld willen worden. Ook nemen de gesubsidieerde producenten verantwoordelijkheid voor eerlijke honorering en *fair practice*; de meeste bij de NAPK aangesloten muziektheaterproducenten volgen de cao Toneel en Dans, of ze hebben eigen arbeidsvoorwaardenbeleid. Onze zorg ligt bij de niet-gesubsidieerde muziektheaterproducenten en we dringen erop aan dat de *Fair Practice Code* ook voor dat deel van het veld de leidraad wordt. De suggestie die we eerder in deze brief doen ten aanzien van buitenlandse producenten zou ook voor vrije producenten moeten gelden.

3. Functies voor talentontwikkeling in de landelijke subsidiesystematiek

Ook met deze aanbeveling zijn wij het eens omdat dit een groot hiaat is in de discipline muziektheater. Daarnaast zijn we heel benieuwd of en hoe de stedelijke regio's en provincies verantwoordelijkheid gaan nemen voor talentontwikkeling. Er is in de regionale cultuurprofielen veel op ingezet. Als daar serieus werk van wordt gemaakt, is het goed als er vanuit het landelijk perspectief op wordt gelet dat er in de diverse regio's ook verschillende specialisaties komen. Een *revolving fund* voor experimentele musical kan een goede katalysator zijn voor artistieke ontwikkeling in dat genre.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

4. Toegankelijkheid en pluriformiteit aanbod versterken door ruimte te bieden aan producenten die regionaal of lokaal werken

Voor een deel sluit dit aan bij de werking van een aantal producenten die nu al in de meerjarige financieringsstructuur zitten, maar die nog wel aan een reisverplichting moeten voldoen (die voor hen niet logisch is). Voor een ander, minder risicovol deel zou wellicht ook een *revolving fund* kunnen werken.

5. Samenwerking theaters en bespelers verstevigen

Zoals we eerder in deze brief al bepleitten is dit wat ons betreft een goede aanbeveling, mits *fair practice* en toetsingsvoorwaarden bij theaters worden gehanteerd (zie ook hierboven). Een dergelijke versteviging moet niet alleen over volle zalen gaan maar over in gezamenlijkheid iets ontwikkelen: nieuw publiek, nieuwe sterren of nieuwe artistieke producten. De sterren van de toekomst komen niet zomaar uit de lucht vallen. Die moet je in gezamenlijkheid ontwikkelen en de kans geven om vliegreuen te maken. De schouwburgen, festivals en andere podia spelen daarin een heel belangrijke rol.

6. Publieksdiversiteit speerpunt

Dit vinden wij absoluut belangrijk, maar voor nieuwe makers met nieuwe verhalen is óók geld nodig. Daarbij: blijf duidelijk maken dat een inclusieve sector over meer gaat dan alleen culturele diversiteit. Afhankelijk van de samenstelling van de bevolking in een gebied dat relevant is voor een producent, én afhankelijk van de missie van het gezelschap, kan er op verschillende manieren invulling gegeven worden aan inclusiviteit. Het belangrijkste is dat de keuzes die gemaakt worden, vanuit een bewust ontwikkeld kader worden gemaakt. Met andere woorden: dat elke instelling kan verwoorden hoe hij zich verhoudt tot de Code Culturele Diversiteit en waarom dat op de betreffende wijze gebeurt. Wij gaan er overigens ook van uit dat de Code Culturele Diversiteit voor aanvang van de volgende beleidsperiode wordt geüpdatet en een bredere scope krijgt. Door het onderwerp niet te strak in de subsidievoorwaarden te verweven, biedt het rijk ruimte voor de ontwikkeling die het onderwerp doormaakt en de toepassing ervan door culturele instellingen.

Ten aanzien van het stelseladvies

Onderstaande punten heeft u in eerdere reacties ook van ons gehoord, daarom beperken we ons tot een korte opsomming.

- 1) Werk toe naar een minimaal zesjarige subsidiëringscyclus en een langjarige aanstelling voor instituten die *hors concours* zijn. De werkpraktijk bij deze instellingen is zodanig dat zij de subsidiecyclus overstijgen. Visitatie is voor deze kleine groep een meer geëigend beoordelingsinstrument.
- 2) Het veld onderschrijft de *Fair Practice Code* en hecht groot belang aan het professioneel functioneren van de branche. Wel willen we benadrukken dat het kunnen voldoen aan goed werkgeverschap en goed opdrachtgeverschap een gedeelde verantwoordelijkheid is. Subsiënten moeten *fair practice* verlangen, maar ook mede mogelijk maken.
- 3) Versterking en investeringen zijn nodig in alle podiumkunstdisciplines. Er zijn extra middelen bovenop de €80 miljoen nodig om daar duurzaam invulling aan te geven.

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

- 4) Spreek klare taal in het stelseladvies en kom met concrete cijfers: waar hebben we het precies over? De diplomatieke route zorgt voor verschillende interpretaties en speculatie over wat bedoeld zou kunnen worden.
- 5) Er wordt weinig inhoudelijk geadviseerd door de raad noch gevraagd door de minister ten aanzien van internationalisering in de podiumkunsten. Hier liggen absoluut kansen, die nu niet benut worden door versnippering van loketten en budgets, en door tegengesteld beleid. We herhalen hier wat we de minister begin 2018 hebben aangegeven:
 - *Voor de podiumkunsten zijn op internationaal niveau drie zaken van belang:*
 - *de eigen producties tonen op artistiek belangrijke podia en festivals in het buitenland;*
 - *internationale samenwerking (coproducties, kennisuitwisseling, research);*
 - *buitenlandse makers, choreografen, regisseurs, solisten, componisten etc. naar Nederland halen om het artistieke klimaat hier te verrijken en verder te ontwikkelen.*
 - *Het is moeilijk om op instellingsniveau beleid te ontwikkelen in internationaal perspectief, omdat er hoe dan ook investeringen mee zijn gemoeid (reizen, gastprogrammeurs uitnodigen etc.). Binnen de zeer krappe budgetten van de meeste instellingen is dit niet te financieren, en de researchfase wordt niet door de fondsen ondersteund.*
 - *De ondersteunende infrastructuur op het gebied van internationalisering is niet goed geregeld. Er is veel versnippering, expertise verdwijnt, de taken van de verschillende organisaties zijn diffuus (centrale regie ontbreekt) en de regelgeving zou flexibeler en meer op maatwerk gericht moeten zijn.*
 - *Goed op internationaal niveau kunnen opereren vraagt om lange termijn inzet voor organisaties die internationaal beleid voeren en/of ambities op dat vlak hebben. Daarnaast is er ad-hoc behoefte aan ondersteuning voor jonge makers en om in te kunnen springen op actuele ontwikkelingen.*
- 6) In de podiumkunstensector ontbreekt het aan deugdelijke overkoepelende faciliteiten op het gebied van beheer en behoud van erfgoed, debat, reflectie en dataverzameling. Hetzelfde geldt voor wetenschappelijk onderzoek. We zijn verheugd te lezen dat de raad onze inspanningen om met de VVTP en de VSCD gezamenlijk een digitale infrastructuur voor de podiumkunsten op te tuigen, toejuicht. Dit is een complex en omvangrijk traject waarbij we alle financiële support kunnen gebruiken om het daadwerkelijk gerealiseerd te krijgen. We zijn ervan overtuigd dat het de hele sector naar een volgend niveau van professionalisering kan helpen. Ook de ondersteuning op sectorniveau in het algemeen heeft dringend financiële en inhoudelijke support nodig. Er is na het wegvallen van TIN en MCN in 2012 geen coördinatie meer geweest op ondersteunende taken, waardoor veel versnipperd is geraakt en het voor werkenden in de podiumkunsten onduidelijk is waar ze terecht kunnen als ze op het gebied van erfgoed, debat en reflectie vragen hebben, informatie zoeken of activiteiten willen ontplooiën. Hier is coördinatie, regie en eigenaarschap nodig.

Tot slot willen we uw raad complimenteren. Met de sectorbeschrijvingen van de podiumkunsten is degelijk en genuanceerd werk geleverd. Veel ontwikkelingen en urgente knelpunten in de sector zijn gezien en gehoord. We hopen dat onze input uw raad verder helpt met het uitwerken van het stelseladvies en we zijn voor vragen of aanvullende informatie uiteraard

NEDERLANDSE ASSOCIATIE VOOR PODIUMKUNSTEN

beschikbaar. We wensen u allen veel wijsheid en succes met deze complexe en uitdagende opdracht.

Met vriendelijke groet,

Yolande Melsert
Directeur NAPK

Aangesloten bij de NAPK zijn:

Afslag Eindhoven, Akoesticum, Amsterdam Baroque Orchestra and Choir, Amsterdam Sinfonietta, Asko|Schönberg Ensemble, Bonte Hond, Calefax Rietkwintet, Cappella Amsterdam, Cappella Pratensis, Cello Octet Amsterdam, Club Guy & Roni, Conny Janssen Danst, Dansateliers, Dansgezelschap De Stilte, Danstheater AYA, De Dansers, DeJong&DeWitte, Doek, Doelen Ensemble, Domestica Rotterdam, Dood Paard, DOX, Dudapaiva Company, Female Economy, Het Filiaal theatermakers, Force Finance Werkgeverschap B.V., Fred Delfgaauw/Studio Peer, Generale Oost, Golden Palace, Holland Baroque, Holland Opera, Hollands Diep, Het Houten Huis, ICK, ICP Orchestra, Internationaal Danstheater, Internationaal Theater Amsterdam, Jakob Ahlbom Company, Jazz Orchestra of the Concertgebouw, Jens van Daele, Jeugdtheater Sonnevand, Korzo Producties, Het Laagland, Lotte van den Berg (stichting Third Space), MAAS theater en dans, Maatschappij Discordia, Matzer theaterproducties, Mugmetdegoudentand, Nationale Opera & Ballet, Het Nationale Theater, NBprojects, Nederlands Blazers Ensemble, Nederlands Dans Theater, de Nederlandse Dansdagen, Nederlands Kamerkoor, De Nederlandse Bachvereniging, Noord Nederlands Toneel, NTJong, Oorkaan, Orkater, Panama Pictures, Pieter Tiddens familietheater, PS|Theater, Ragazze Quartet, Rotterdams Wijktheater, Scapino Ballet Rotterdam, Schweigman& Silbersee, Slagwerk Den Haag, STIP Theaterproducties, Stut Theater, Theater AanZ, Theater het Amsterdamse Bos, Theater Artemis, Theater Bellevue, Theater Gnaffel, Theater RAST, Theater Rotterdam, Theater Utrecht, Theatremaker/Theaterkrant.nl, Theaterproductiehuis Zeelandia, Theatergroep Kwatta, Theatergroep Suburbia, Tomoko Mukaiyama, Toneelgroep Maastricht, Toneelgroep Oostpool, De Toneelmakerij, Toneelschap Beumer & Drost, Toneelschuur Producties, Trouble Man, Tryater, Ulrike Quade Company, Urban Myth, De Veenfabriek, Via Rudolphi Theaterzaken, Vis à Vis Theatergezelschap, Wat We Doen, WArD/waRD, De Warme Winkel, Wishful Singing, Het Zuidelijk Toneel.

c.c. de minister van OCW, de cultuurwoordvoerders, het Fonds Podiumkunsten, VNG en IPO.